

NOTISER

Jan Olof Rudén: *Musiken i Uppsala under stormaktstiden. 2: 1660–1730. A–B.* (Acta universitatis Upsaliensis. Studia Musicologica Upsaliensia. Nova Series. 33:1–2). Uppsala 2023. 379 + 646 s., ill. ISBN 978-91-513-1675-8 + 978-91-513-1676-5.

En kväll i november 1694 gick Didrik Tellerstedt ut för att festa i sin hemstad Uppsala. Han satte sig på den krog som drevs av skräddaren Nils Erlandssons änka – en krog av det slaget serverade bara drickbart. Där träffade han fem finländska studenter och två från den svenska rikshalvan. De måtte haft oerhört roligt tillsammans. Snart började de sjunga och dessutom trumma på bordet. De sjöng bland annat visan som börjar ”Våra fiender skola vi nederslå”, men också fyra strofer av dryckesvisan ”Jag är ingen fyllehund”. De fortsatte med den tyska ”Das Bier ist gut certissime” samt de båda svenska ”Have vi något till bästa” och ”Har jag gott in corpore”. Det bar sig inte bättre än att fyra hantverksgesäller vid ett grannbord började härma det glada sångarlaget. Ett upprört bråk uppstod snart mellan de båda grupperna. En av gesällerna dödades och senare blev Didrik Tellerstedt dömd att böta 100 daler i så kallad mansbot.

Om den glada kvällen som slutade i tragik kan man läsa i musikvetaren Jan Olof Rudéns studie i två band om musiklivet i Uppsala under perioden 1660–1730. Arbetet har en mycket speciell bakgrund. Som framgår av titeln är detta andra delen av undersökningen. Arbetets första del utgörs av Bengt Kyhlbergs (1915–1982) avhandling i musikvetenskap från 1974. Hans forskning byggde

på ”arkivinventering som musikvetenskaplig metod” (s. 36). Han hade i decennier dammsugit lokala, regionala och centrala arkiv med anknytning till Uppsala under den utvalda epoken – och excerperat alla uppgifter som berörde musiklivet. Hans oerhört omfattande samling med excerpter bildade grunden för avhandlingstexten som är systematiskt disponerad och följaktligen mycket källnära.

Bengt Kyhlberg hann påbörja del 2, innan han avled strax efter sin pensionering från Sveriges Radio. Hela excerptmaterialet kom därefter till Musik- och teaterbiblioteket som numera ingår i Musikverket. Där har nu hans vän och kollega Jan Olof Rudén, liksom Kyhlberg musikbibliotekarie, fullföljt planen och således behandlat en senare epok än avhandlingens tidsutsnitt. Rudéns mäktiga arbete – sammanlagt 1025 sidor! – bygger helt och hållet på Kyhlbergs excerpter, men inte bara det. Han har också följt den disposition som Kyhlberg utarbetade. Till yttermera visso hann Bengt Kyhlberg skriva ett inte ringa antal biografier om musikaktiva personer, vilka med underskriften BK ingår i den nytvåkna studien.

Man kan lugnt påstå att Jan Olof Rudén sömlöst fullbordat kollegans plan. Den tvådelade redovisningen av studien är därför både källnära – och Kyhlbergnära. Rudén har valt att inte göra vare sig synteser eller komparationer. Men man bör ändå veta att han för några år sedan publicerade en rik studie av Per Brahe den yngres hovkapell i Visingsborgs grevskap – anmäld av undertecknad i *Rig* 3/2016.

Första delen av Rudéns undersökning är systematiskt disponerad, men inleds av

sedvanliga presentationer om arbetets förutsättningar, avgränsningar och inte minst källor. Redan i denna del förekommer biografier över centrala personer i Uppsalas dåvarande musikliv, de som innehade ämbeten som organist, klockare, *rectores cantus*, *inspectores musices* etc. Vidare presenteras kyrkornas orglar, stadens musikundervisning och det informella musiklivet (där notisen om det olycksaliga krogslagsmålet ingår). Vidare rymmer första delen redovisningar av förekommande instrument samt musikalier och musikböcker.

Andra delen innehåller uteslutande biografier, kortfattade, ibland nästan lexikala. Om de centrala musikutövarna – Olaus Rudbeck, Harald Valerius och andra – finns

anmärkningsvärt många uppgifter bevarade, men porträtten av många mindre betydelsefulla gestalter blir ändå levande. Ett personregister avslutar. De båda delarna hänger ihop genom att personer i första delen gestaltas närmare via hänvisningar till respektive biografi.

Böckerna innehåller ett överflöd av uppgifter om dåtidens musikliv, där detaljerna är särskilt talande. Många kommer framöver gräva fram belysande enskildheter ur de publicerade sidorna. Jan Olof Rudén skriver i förordet att han gjort arbetet som en "ärebetygelse" åt vännen Bengt Kyhlberg. Jag hoppas att de framtida användarna av studien kommer att hedra båda namnen.

Gunnar Ternhag, Falun